

Krylenko V. I.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

METHODOLOGICAL BASES OF ASSESSMENT OF REGULATORY POLICY OF THE STATE IN THE SPHERE OF ECONOMIC SECURITY GUARANTEE OF THE AGRARIAN SECTOR

Summary

In the article methodological bases of assessment of effectiveness of regulatory policy were studied. Peculiarities of methodological approaches to assessment of effectiveness of regulatory policy of the state in the sphere of economic security guarantee of the agrarian sector were defined. The system and synergetic approach which gives the possibility to analyze effectively problems of interaction of various methods, instruments, and means of regulation in the system of economic security guarantee of the agrarian sector was proposed.

Key words: regulatory policy, system and synergetic approach, economic security of the agrarian sector, synergetic connections, effectiveness of regulatory policy.

УДК 338.24.01

Лісовська О. Л.

Крапівіна Н. В.

Національна академія Служби безпеки України

МОДЕРНІЗАЦІЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджені теоретичні питання реформування української економіки як чинника забезпечення національної безпеки в економічній сфері. Аргументовано необхідність активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні для забезпечення економічної безпеки держави. Обґрунтовані пріоритетні напрями державного регулювання у сфері реальної економіки.

Ключові слова: державне регулювання економіки, економічна безпека держави, інноваційно-інвестиційна діяльність, модернізація економіки, національна економічна безпека, податкове стимулювання інновацій, реальний сектор економіки.

Постановка проблеми зумовлена тим, що в сучасних умовах ускладнення макроекономічної ситуації в Україні і погіршення фінансово-економічної кон'юнктури для суб'єктів господарювання актуалізуються питання забезпечення економічної безпеки держави на основі модернізації економіки в цілому і реального сектору зокрема.

Стан розробки проблеми. Представники вітчизняної економічної науки приділяють значну увагу дослідженню теоретичних і прикладних аспектів модернізації української економіки. Аналіз останніх публікацій свідчить, що достатньо ґрунтовні дослідження здійснили: Н.В. Петришина – змісту модернізації економіки та її особливостей в трансформаційний період [5]; Н.І. Левчук – взаємозв'язків модернізації економіки та інноваційної політики держави інноваційної політики держави [3]; В.А. Сааджан – особливостей модернізації промисловості України в умовах глобалізації [10]. Заслужують на увагу публікації таких науковців, як І.В. Алексеев, З.С. Варналій, І.М. Єпіфанова, О.Л. Ільченко, В.М. Лисюк, А.В. Савчук.

Однак питання модернізації реального сектору української економіки потребують подальшої розробки у контексті забезпечення національної економічної безпеки в умовах посилення зовнішніх і внутрішніх загроз.

Метою даної статті є обґрунтування на основі аналізу сучасного стану економіки України основних напрямів її модернізації як умови і основи забезпечення національної економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу ми починаємо з визнання актуальності проблеми модернізації української економіки, вирішення якої дозволить закласти основи довготривалих, позитив-

них темпів економічного зростання як окремих підприємств реального сектору, так і економіки держави в цілому. За даними Державного комітету статистики за підсумками 2013 року зафіксовано нульове зростання реального валового внутрішнього продукту при врахованому в бюджеті прогнозі зростання на 3,4 відсотка. Номінальний валовий внутрішній продукт за 2013 рік становив 1454,9 млрд гривень. Обсяг промислового виробництва порівняно з 2012 роком зменшився на 4,3%, зокрема в переробній промисловості – 7,1%, зменшення обсягу виробництва у галузях будівництва склало 11,1%, транспорту – 3,9% [2].

Зниження рівня макроекономічних показників є закономірним результатом, по-перше, нагромадження трансформаційних проблем і недоліків, а по-друге, прояву циклічних загроз посткризового періоду, починаючи з 2010 року, що в сукупності негативно впливають на рівень економічної безпеки.

Визначаючи економічну безпеку держави як стан рівноваги, захищеності і соціально-орієнтованого розвитку національної економічної системи, вважаємо, що до загроз економічній безпеці України відносяться не тільки явні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів і створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей, життєзабезпечення нації чи окремої особи [11, с. 13], але й фактори та процеси, що призводять до таких наслідків.

Так, наприклад, гірничо-металургійний комплекс характеризується використанням застарілих ресурсів та енерговитратних технологій та високим рівнем зносу основних засобів (зокрема, металургійне виробництво та виробництво готових

Таблиця 1

Матриця цільових пріоритетів модернізації української економіки

Цілі	За термінами		
	Тактичні	Стратегічні	
За спрямуванням	розширене відтворення національного виробництва	екстенсивне зростання ВВП за рахунок залучення додаткових економічних ресурсів	інтенсивне зростання ВВП за рахунок активізації інноваційно-інвестиційної діяльності
	позитивне сальдо платіжного балансу	економія валютних коштів шляхом встановлення критичних обсягів обслуговування зовнішнього боргу і критичного імпорту	зростання валютних надходжень від реалізації на зовнішніх ринках «технологічної продукції», і сільськогосподарської продукції

металевих виробів на 59%, добування вугілля на 49,6%). При цьому велика залежність української металургії від зовнішньої кон'юнктури (близько 80% продукції гірничо-металургійного комплексу експортується) обумовлює потенційно високі ризики на ринку праці (на підприємствах галузі зайнято понад 11% від загальної кількості працюючих у промисловості) [1]. Значною є залежність від імпоротної сировини у хімічній та нафтохімічній промисловості (75%) за високого рівня експорту продукції (70%). Найбільш складна ситуація склалася у легкій промисловості: її частка на внутрішньому ринку становить близько 20 відсотків.

Частка підприємств, які отримали збиток, у загальній кількості підприємств України залишається стабільно високою; мінімальне значення – 32,5% – було у 2007 році, а максимальне – 47,2% – у кризовому 2009 році; у 2012 році показник сягнув значення 41,2%; а за січень-березень 2013 року – 40,2%. У 2013 році підприємства України, за винятком малих підприємств, банків і бюджетних установ, одержали 24,7 млрд грн прибутку до оподаткування, що в 3,4 рази нижче за показник 2012 року (84,9 млрд грн) [2].

Слід також враховувати особливості та наслідки українського економічного регіоналізму. Незважаючи на те, що історично регіони України мають різний економічний потенціал, надлишок трудових ресурсів наявний, як у «переважно аграрних» центральних і західних областях, так і в «переважно індустріальній» східній та південно-східній частинах України, де зосереджена основна промислова база, що зумовлює необхідність розвитку інфраструктури та трудоемних видів діяльності.

У поточному 2014 році до сукупності таких загроз, як зношеність основних засобів, збитковість підприємств, скорочення інноваційно-інвестиційної діяльності, звуження державного фінансування, зростання імпорту і витіснення українських товарів із внутрішнього ринку, висока ресурсоемність економіки, звуження важелів впливу держави на економіку, зростання зовнішнього боргу, посилення українського економічного регіоналізму, додалися нові загрози, зумовлені розгортанням збройних конфліктів на території української держави, а саме: реальні втрати грошових надходжень від зменшення товарообороту з Російською Федерацією і зростання витрат на військові цілі, а також потенційні економічні втрати внаслідок фактичного захоплення земельних угідь і родовищ природних ресурсів Кримського півострова.

Теоретичною основою комплексної протидії загрозам національній економічній безпеці є визначеність цілей розвитку української економіки, способів їх реалізації та контролю результатів. (Таблиця 1).

Інноваційно-інвестиційна діяльність стає ключовим фактором набуття конкурентних переваг в умовах глобалізованого економічного простору. Однак динаміка впровадження інновацій на промислових підприємствах України свідчить про недостатній їх рівень. За період 2000-2013 років не проявилася стійка тенденція до зростання частки промислових підприємств, що впроваджували інновації. Значення показника питомої ваги промислових підприємств, що впроваджували інновації у 2013, було на рівні 13,6% (у 2000 році – 14,8%). Поряд з негативною динамікою освоєння інноваційних видів продукції – 3138 видів у 2013 році порівняно із 15323 видами у 2000 році – слід відмітити і позитивні зрушення:

у 2013 році було впроваджено 1576 нових технологічних процесів, що перевищує показник 2000 року (1403 процеси) [2].

До суттєвих проблем, що гальмують технологічне оновлення української економіки, відносяться, зокрема: недостатній обсяг коштів для здійснення інвестицій; невизначеність механізму забезпечення розвитку державно-приватного партнерства; низькі темпи впровадження високих технологій; висока енергоемність внутрішнього валового продукту; зношеність основних засобів; недосконалість законодавства щодо розвитку інноваційної діяльності; невизначеність пріоритетів розвитку базових галузей економіки; незначна кількість вітчизняних виробників високотехнологічної продукції [8].

Незначний обсяг фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету переорієнтував підприємців на пошук альтернативних джерел (приватних українських та іноземних інвесторів) (Таблиця 2).

З впровадженням програмно-цільового методу у процесі бюджетної реформи зміни у фінансуванні діяльності державного сектору проявилися не стільки у переході до ефективного використання бюджетних коштів, скільки у їх перерозподілі між окремими галузями реального сектора національної економіки. Так, у 2012 році рівень зростання видатків державного бюджету на економічну діяльність порівняно із попереднім роком становив 10,3%. Зростання, насамперед, було зумовлене спрямуванням коштів на державну підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції та компенсаційних виплат НАК «Нафтогаз України». За перше півріччя 2013 року проявилася тенденція до скорочення видатків на економічну діяльність: 17 388 млн грн, в той час як за аналогічний період 2012 року цей показник мав значення 20 636 млн грн. Однак проблемою є не тільки скорочення видатків на економічну діяльність [9].

Впровадження в 2001-2005 роках програмно-цільового методу у бюджетному процесі не вирішило всіх фінансування підприємств реального сектора економіки. Державна казначейська служба не завжди в повному обсязі відкривала асигнування для здійснення видатків, а головні розпорядники бюджетних коштів за наявності відкритих асигнувань не завжди здійснювали своєчасний і повний їх розподіл. Так, у 2012 році для проведення видатків Державна казначейська служба відкрила асигнувань на 3 365,4 млн грн менше планових обсягів; водночас окремі розпорядники бюджетних

Джерела фінансування інноваційної діяльності за період 2004-2013 років

	Загальна сума витрат, млн грн	У тому числі за рахунок коштів							
		власних		державного бюджету		іноземних інвесторів		інші джерела	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2004	4534,6	3501,5	77,21	63,4	1,40	112,4	2,48	857,3	18,90
2005	5751,6	5045,4	87,72	28,1	0,49	157,9	2,75	520,2	9,04
2006	6160,0	5211,4	84,6	114,4	1,86	176,2	2,86	658,0	10,68
2007	10850,9	7999,6	73,72	144,8	1,33	321,8	2,97	2384,7	21,98
2008	11994,2	7264,0	60,56	336,9	2,81	115,4	0,96	4277,9	35,67
2009	7949,9	5169,4	65,03	127,0	1,60	1512,9	19,03	1140,6	14,34
2010	8045,5	4775,2	59,35	87,0	1,08	2411,4	29,72	771,9	9,59
2011	14333,9	7585,6	52,92	149,2	1,04	56,9	0,40	6542,2	45,64
2012	11480,6	7335,9	65,64	224,3	1,95	994,8	8,67	2925,6	25,48
2013	9562,6	6973,4	72,92	24,7	0,25	1253,2	13,11	1311,3	13,71

Розраховано за: [2]

коштів не забезпечили повного розподілу відкритих асигнувань, зокрема Міністерство енергетики та вугільної промисловості на 1 519,1 млн грн, а окремі виконавці бюджетних програм за наявності спрямованих відкритих асигнувань не використали їх у повному обсязі, наприклад, Міністерство аграрної політики та продовольства – 803,5 млн грн [9].

Капітальні інвестиції за рахунок коштів державного бюджету у 2010 році склали 5,8% (10 952,2 млн грн) до загального обсягу, у 2011 році – 7,1% (18 394,6 млн грн); у 2012 році – 6,3% (16 530,9 млн грн); а у 2013 році – тільки 2,5% (6 243,5 млн грн).

Водночас у 2013 році обсяг капітальних інвестицій, освоєних підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування, скоротився порівняно із 2012 роком на 11,1% [2].

Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні, що формує засади переходу до інноваційної моделі розвитку економіки до 2015 року, передбачала надання державної підтримки у реалізації інвестиційних та інноваційних проектів у базових галузях промисловості; збільшення інвестицій та забезпечення їх концентрації на модернізації виробництва, впровадженні високих технологій [8].

Однак у короткостроковому періоді в рамках режиму жорсткої економії бюджетних коштів Кабінет міністрів України змушений був призупинити фінансування у поточному році загалом понад 120 державних програм і державних проектів. Підтримка українського товаровиробника з боку уряду буде полягати не у здійсненні капітальних витрат на розвиток промисловості, а, насамперед, у створенні сприятливого інвестиційного клімату для залучення коштів приватних інвесторів, зокрема шляхом надання державних гарантій.

Курс на скорочення державного сектору і стимулювання розвитку підприємництва, як більш конкурентоздатного, є прийнятним у зв'язку з необхідністю фінансування соціальних програм в умовах обмеженості бюджетних коштів, однак у довготривалій перспективі доцільно витримувати баланс між «власним капіталом» державних підприємств і приватним капіталом підприємницьких структур. У фінансовому менеджменті для оцінки фінансової стійкості підприємства визначається показник фінансової автономії – частка власного капіталу у загальній його сумі. Український норматив – 0,5; європейський – 0,3. Показник структури капіталу впливає на рівень прибут-

ковості і, водночас, відображає рівень ймовірності банкрутства підприємства за умови використання запозичених фінансових ресурсів. Якщо їх немає, рівень рентабельності буде прогнозовано нижчим, водночас, за відсутності кредиторів, знижується ймовірність банкрутства. Державний сектор, як своєрідний «власний капітал» суспільства, має бути економічним підґрунтям стабільності і противаги кон'юнктурним коливанням.

Серед загроз національній безпеці України в економічній сфері, визначених Законом України «Про основи національної безпеки», однією з перших визнано ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки [6].

Недоцільність абсолютизації ринкового саморегулювання монополізованої економіки обґрунтована в теоріях державного регулювання економіки, розроблених Дж.М. Кейнсом (J.M. Keynes, «General Theory of Employment, Interest and Money», 1936), Е. Хансеном (A.N. Hansen «Economic Policy and Full Employment», 1947), Ф. Перру (F. Perroux «Le capitalisme», 1962) та іншими представниками макроекономічної науки, а також підтверджена нагромадженням досвідом ринкового розвитку провідних країн світу. Так, антикризова програма (1933-1938) Ф.Д. Рузвельта включала підтримку конкурентного виробництва (National Industrial Recovery Act of 1933), припинення процесу розорення фермерів (Agricultural Adjustment Act of 1933), посилення соціального захисту найманих працівників (National Labor Relations Act of 1935). Реалізація у ФРН після Другої світової війни теорії соціального ринкового господарства, у якій поєднувалися ринкова ініціатива і державне регулювання економіки для забезпечення захисту економіки від монополізму товаровиробників і пом'якшення притаманній ринку циклічності, забезпечила стабільно високі темпи промислового розвитку: 9,6% у період 1950-1960 років, що вивело ФРН на друге місце у світовому ринковому господарстві за рівнем промислового виробництва й обсягом експорту. Система адміністративного регулювання і жорсткого контролю приватної економіки найбільшого розповсюдження набула у Французькій Республіці у період 1940-1960 років. Державний сектор у виробничій і кредитно-фінансовій сферах сучасної Франції суттєво звужився, на відміну від бюджетного перерозподілу фінансів.

У Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року запропоновано три основні варіанти

розв'язання таких проблемних питань функціонування промислового сектору економіки України, як розроблення організаційно-економічного механізму та залучення ресурсів для реалізації завдань структурно-технологічної модернізації вітчизняної промисловості. Перший варіант передбачає практично відсутній вплив органів державної влади на промислове виробництво в країні; другий – модернізацію промислового виробництва на базі імпортованих науково-технічних досягнень (технологій, устаткування, видів продукції, послуг), які майже не використовуються на світовому ринку як інноваційний продукт; третій, оптимальний варіант розв'язання проблеми, полягає у реалізації державної політики структурно-технологічних перетворень промисловості на середньо- і високотехнологічні виробництва шляхом збільшення частки вітчизняних розробок на основі поєднання інноваційної та промислової політики [4].

Не заперечуючи доцільність вибору оптимального варіанту, звертаємо увагу на використання різних критеріїв для виділення першого варіанту порівняно із другим та третім варіантом. Значимо також, що перелік пріоритетних галузей економіки, спрямованих на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції, високоякісних послугах, які реалізують державну політику щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць, повинен бути визначений відповідно ст. 2 Закону України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» Кабінетом міністрів України [7].

З урахуванням пріоритетності приватної власності і прояву тенденції до монополізації окремих галузей економіки (гірничо-металургійна, хімічна та нафтохімічна промисловість, агропромисловий сектор) у сучасній Україні важливим є удосконалення державного регулювання у сфері економіки з метою запобігання відтоку фінансових ресурсів,

стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку, розширення ємності внутрішнього ринку, забезпечення достатності надходження коштів до бюджетної системи, розширення ємності внутрішнього ринку, зменшення трудової міграції. У напрямку поліпшення бізнес-клімату Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15.04.2014 року № 1206-VII, який набере чинності 30.10.2014 року, внесено зміни до законодавчих актів в частині спрощення процедури реєстрації бізнесу; Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» від 09.04.2014 року № 1193-VII кількість дозвільних документів скорочено до 84. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у разі застосування податкового компромісу» від 26.05.2014 року № 4930 передбачає звільнення платників податків від фінансової, адміністративної і кримінальної відповідальності за порушення, які здійснені до 01.01.2014 року, у випадку компенсації 15% занижених податкових зобов'язань з податку на прибуток і податку на додану вартість.

Висновки і пропозиції. Результати нашого дослідження свідчать, що комплексне удосконалення механізмів державного регулювання економіки шляхом зменшення втручання держави у господарську діяльність підприємств за одночасного посилення контролю за її фінансово-економічними результатами є необхідною умовою забезпечення економічної безпеки української держави на всіх рівнях.

Реалізація ідеї «постіндустріального імперативу» дозволить збільшити потенціал української економіки за рахунок розвитку високотехнологічних виробництв та відносного скорочення питомої ваги традиційних галузей в структурі економіки, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності.

Список літератури:

1. Державна програма активізації розвитку економіки : Постанова Кабінету Міністрів України : від 27.02.2013 р. № 187. – <http://www.kmu.gov.ua>.
2. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Левчук Н.І. Формування та використання інвестиційного ресурсу інноваційного розвитку промислових підприємств / Н.І. Левчук // Проблеми науки. – 2011. – № 5. – С. 15–19.
4. Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України : від 17.07.2013 р. № 603-р. – <http://www.kmu.gov.ua>.
5. Петришина Н.В. Модернізація економіки: зміст явища та особливості реалізації на Україні / Н.В. Петришина // Вчені записки Університету економіки та права «КРОК». – Випуск 29 : У 2-х томах : Т.2. – К. : КРОК, 2012. – С. 31–38.
6. Про основи національної безпеки України : Закон України : від 19.06.2003 № 964-IV (Редакція від 18.05.2013). – <http://www.rada.gov.ua>.
7. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України : від 06.09.2012 р. № 5205-VI. – <http://www.rada.gov.ua>.
8. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України : від 02.02.2011 р. № 389. – <http://www.kmu.gov.ua>.
9. Рахункова палата України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ac-rada.gov.ua.
10. Сааджан В.А., Коломієць В.Ю. Аспекти модернізаційного процесу промисловості України в умовах глобалізації / В.А. Сааджан, В.Ю. Коломієць // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 1. – С. 11–15.
11. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.

Лисовская Е. Л.
Крапивина Н. В.

Национальная академия Службы безопасности Украины

МОДЕРНИЗАЦИЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА УКРАИНСКОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы реформирования украинской экономики как фактора обеспечения национальной безопасности в экономической сфере. Аргументирована необходимость активизации инновационно-инвестиционной деятельности в Украине для обеспечения экономической безопасности государства. Обоснованы приоритетные направления государственного регулирования и контроля в сфере реальной экономики.

Ключевые слова: государственное регулирование экономики, экономическая безопасность государства, инновационно-инвестиционная деятельность, модернизация экономики, национальная экономическая безопасность, налоговое стимулирование инвестиций, реальный сектор экономики.

Lisovska O. L.
Krapivina N. V.

Ukraine National Security Service Academy

MODERNIZATION OF UKRAINIAN ECONOMY'S REAL SECTOR AS A FACTOR OF ENSURING UKRAINE'S NATIONAL ECONOMIC SECURITY

Summary

The article examined the issues of Ukrainian economy reforming as a condition for ensuring national security in the economic sphere. The necessity to raise innovation and investment activities in Ukraine to ensure its economic security. Priority areas of government regulation in the real economy have been substantiated.

Key words: government regulation of the economy, economic security, innovation and investment, modernization of the economy, national economic security, tax incentives for innovation, the real sector of the economy.

УДК 339.378:338.242.4

Мазур О. Є.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ КОНСОЛІДАЦІЇ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Проаналізовано та надано оцінку рівню консолідації в роздрібній торгівлі України. Досліджено основні напрями антимонопольного регулювання роздрібних мереж. Надано рекомендації щодо ефективного обмеження монопольних тенденцій в торговельному секторі.

Ключові слова: роздрібна торгівля, консолідація, регулювання, монополія.

Постановка проблеми. Однією з провідних тенденцій українського ринку роздрібної торгівлі на сучасному етапі є укрупнення і консолідація основних гравців. В умовах дедалі більшого впливу глобалізаційних процесів, поглиблення економічної кризи та посилення внутрішньої конкуренції торговельні підприємства зштовхнулися з проблемою поточного фінансування, яка може бути вирішена, в тому числі, і через активізацію поглинання та об'єднань. Водночас загальноприйнятою є думка, що консолідаційні процеси в торгівлі посилюють рівень монополізації, що зменшує здатність галузі до гнучкості, сприяє підвищенню цін та дає змогу крупноформатному бізнесу сповна використати переваги володіння ринковою владою. Відтак актуалізується потреба у дослідженні рівня консолідації в роздрібній торгівлі, визначення рівня її «небезпеки» для економічного розвитку та окреслення варіантів відповідних державних регуляторних заходів.

Аналіз останніх публікацій. Питання конкуренції та монополії в українській торгівлі розкривається в роботах багатьох вітчизняних вчених: Л. Дідківської, В. Апопія, І. Височин, О. Маслен-

нікова, Н. Голошубової, Л. Лігоненко та інших. Ці науковці розглядають широкий спектр проблем, пов'язаних з функціонуванням роздрібної торгівлі та трансформацією конкурентних відносин серед підприємницьких суб'єктів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте дослідження і аналіз рівня концентрації в роздрібній торгівлі, а також наукове обґрунтування необхідності та методичних засад регулювання торговельних мереж дотепер не набули самостійного значення.

Мета статті – визначити рівень консолідованості роздрібного ринку в Україні та з використанням передового досвіду регулювання торговельних монополій надати рекомендації щодо обмеження їхньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Консолідація і конкуренція в роздрібній торгівлі можна розглядати як сполучені сосуди: що більше консолідація, то меншим є рівень конкурентної боротьби.

Серед усіх галузей економіки саме роздрібна торгівля є найбільш конкурентною, бо в ній зосереджена найбільша частка підприємств малого бізнесу – від 90 до 99% підприємств усіх розмі-